

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ

В И С Н О В О К

щодо проекту Закону про внесення змін
до Закону України «Про судоустрій і статус суддів»
щодо місячного довічного грошового утримання судді у відставці
(реєстр. № 3032 від 07 лютого 2020 року)

За дорученням Голови Верховної Ради України від 11 лютого 2020 року Комітет з питань правової політики розглянув на своєму засіданні 22 травня 2020 року (протокол № 27) проект Закону про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо місячного довічного грошового утримання судді у відставці (реєстр. № 3032 від 07 лютого 2020 року), поданий народним депутатом України Павлішем П.В. та іншими народними депутатами України, (далі – Законопроект) та встановив таке.

Згідно з пояснівальною запискою до Законопроекту його метою є упорядкування питань видачі документів, які стосуються перерахунку судді грошових сум на утримання його у відставці за відсутності ліквідаційної комісії відповідного суду, що покладається на новостворені суди: Верховний Суд, відповідні апеляційні суди та місцеві суди.

Законопроектом передбачається статтю 142 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» доповнити новими частинами шостою та сьомою, а також пункт 25 розділу ХІІ «Прикінцеві та переходні положення» викласти у новій редакції. Зазначеними змінами пропонується регламентувати питання видачі документів, які стосуються перерахунку судді грошових сум на утримання його у відставці за відсутності ліквідаційної комісії відповідного суду, що покладається на новостворені суди: Верховний Суд, апеляційні суди, місцеві суди.

Розглядаючи даний Законопроект, Комітет з питань правової політики та правосуддя виходить з такого.

В Конституції України зазначається, що Україна є правовою державою (стаття 1), органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України (частина друга статті 6), в Україні визнається і діє принцип верховенства права, закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй (частини перша-друга

статті 8), судоустрій, статус суддів визначаються виключно законом України (пункт 14 частини першої статті 92).

Прийняття законів належить до повноважень Верховної Ради України як єдиного органу законодавчої влади в Україні (стаття 75, пункт 3 частини першої статті 85 Конституції України).

Частиною першою статті 126 Основного Закону України встановлено, що незалежність і недоторканність судді гарантується Конституцією і законами України.

Серед визначених законодавством засобів забезпечення гарантій незалежності судді є, зокрема, особливий порядок фінансування та організаційного забезпечення діяльності суддів, установлений законом, а також належне матеріальне та соціальне забезпечення судді, право судді на відставку.

Крім того, питання гарантій незалежності суддів, їх правового захисту також неодноразово були предметом розгляду Конституційного Суду України. Так, цей конституційний орган у своїх рішеннях від 20 березня 2002 року № 5-рп/2002, від 01 грудня 2004 року № 19-рп/2004, від 11 жовтня 2005 року № 8-рп/2005, від 22 травня 2008 року № 10-рп/2008, від 03 червня 2013 року № 3-рп/2013, від 08 червня 2016 року № 4-рп/2016, від 04 грудня 2018 року № 11-р/2018 висловив свою позицію щодо матеріального забезпечення суддів як невід'ємної складової їхнього статусу.

Пунктами 7 і 55 Рекомендації CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки, ухваленої Комітетом Міністрів Ради Європи 17 листопада 2010 року, визначено, що незалежність суддів та судової влади мають гарантуватися Конституцією або бути закріплена на найвищому правовому рівні держав-членів; потрібно уникати впровадження систем, в яких основна оплата праці суддів залежить від їхніх досягнень, оскільки в такому випадку можуть виникнути перешкоди для незалежності суддів.

Відповідно до частини п'ятої статті 142 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» пенсія або щомісячне довічне грошове утримання суддям виплачується органами Пенсійного фонду України за рахунок коштів Державного бюджету України.

Згідно із Порядком подання документів для призначення (перерахунку) і виплати щомісячного довічного грошового утримання суддям у відставці органами Пенсійного фонду України, затвердженному постановою правління Пенсійного фонду України від 25 січня 2008 року № 3-1 (у редакції постанови правління Пенсійного фонду України 20 березня 2017 року № 5-1) (далі – Порядок) перерахунок довічного грошового утримання здійснюється органами Пенсійного фонду України. При цьому, пунктом 2 розділу III Порядку передбачено, що до заяви про перерахунок щомісячного довічного утримання додається довідка про суддівську винагороду (довідка про винагороду судді Конституційного Суду України) працюючого судді за

відповідною посадою станом на дату, з якої відбулось підвищення розміру суддівської винагороди.

Однак ні в Законі, ні в Порядку не визначено суд чи інший орган державної влади, уповноважений видавати довідки суддям у відставці.

У рішенні Конституційного Суду України від 22 вересня 2005 року № 5-рп/2005 зазначено, що із конституційних принципів рівності і справедливості випливає вимога визначеності, якості і недвозначності правової норми, оскільки інше не може забезпечити її однакове застосування, не виключає необмеженості трактування у правозастосування практиці і неминуче призводить до сваволі (абзац другий підпункту 5.4 пункту 5 мотивувальної частини).

При цьому, ліквідація, реорганізація чи перейменування суду, в якому раніше працював суддя у відставці, на думку Вищої ради правосуддя, висловлену в консультативних висновках, затверджених Рішенням Вищої ради правосуддя «Про надання консультативного висновку до законопроекту № 2626» від 14 січня 2020 року № 54/0/15-20, а також «Про надання консультативного висновку до законопроекту № 3032» від 12 березня 2020 року № 745/0/15-20, не може бути підставою для відмови у видачі іншим судом або органом державної влади довідок для перерахунку щомісячного довічного грошового утримання, необхідних суддям у відставці.

Це відповідатиме принципу правової визначеності, який є одним з елементів верховенства права, гарантованого Конституцією України.

Водночас, Вища рада правосуддя не підтримує зміни до пункту 25 розділу XII «Прикінцеві та переходні положення» Закону України «Про судоустрій і статус суддів», відповідно до яких судді, яким призначено розмір щомісячного довічного грошового утримання відповідно до положень Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010р., №№ 41-45, ст.529; 2015р., №№ 18-20, ст.132 із наступними змінами), мають право на здійснення перерахунку щомісячного довічного грошового утримання у розмірі, визначеному частиною третьою статті 142 цього Закону», з огляду не таке.

Згідно з пунктом 2 резолютивної частини рішення Конституційного Суду України від 18 лютого 2020 року № 2-р/2020 (у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень пунктів 4, 7, 8, 9, 11, 13, 14, 17, 20, 22, 23, 25 розділу XII «Прикінцеві та переходні положення» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року № 1402-VIII визнано такими, що не відповідає Конституції України (є неконституційним). У пункті 17 мотивувальної частини вказаного Рішення вказано на те, що «запровадження згідно із положеннями пункту 25 розділу XII «Прикінцеві та переходні положення» Закону № 1402 різних підходів до порядку обчислення розміру щомісячного довічного грошового утримання суддів, які виходять у відставку, суперечить положенням частини першої статті 126 Основного Закону України щодо гарантування незалежності суддів Конституцією і законами України».

Отже, запропоновані Законопроектом зміни в цій частині потребують доопрацювання із урахуванням Рішення Конституційного Суду України від 18 лютого 2020 року № 2-р/2020.

Законопроект подано 07 лютого 2020 року, тобто до прийняття зазначеного Рішення Конституційного Суду України. Члени Комітету наголосили на тому, що у разі прийняття Законопроекту в першому читанні за основу, під час підготовки його до другого читання слід обов'язково привести цей Законопроект у відповідність із Рішенням Конституційного Суду України від 18 лютого 2020 року № 2-р/2020.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України також підтримує Законопроект у частині поданих змін до статті 142 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», а також зазначену вище думку щодо доопрацювання Законопроекту в частині змін до пункту 25 розділу XII «Прикінцеві та переходні положення» цього Закону. Крім того, на думку цього Управління, положення щодо пенсії або щомісячного довічного грошового утримання судді у відставці, зокрема, визначення його розміру, права на здійснення перерахунку має регулюватися нормами розділу X «Статус судді у відставці» Закону незалежно від того, в суді якої інстанції працював суддя на час виходу у відставку.

Разом з тим, з метою забезпечення однакового підходу при обчисленні розміру щомісячного довічного грошового утримання суддів, які вийшли у відставку (незалежно від часу виходу у відставку), зазначеним Управлінням пропонується розглянути можливість доповнити статтю 142 Закону новою частиною, в якій має бути передбачено, що судді, яким призначено розмір щомісячного довічного грошового утримання відповідно до положень Закону України «Про статус суддів» від 15 грудня 1992 року № 2862-XII, Закону України «Про судоустрій і статус суддів» 07 липня 2010 року № 2453-VI (тобто до набрання чинності Законом України «Про судоустрій і статус суддів» від 02 червня 2016 року № 1402-VIII), *мають право на здійснення перерахунку щомісячного довічного грошового утримання у розмір, визначеному частиною третьою статті 142 цього Закону. При цьому, під час перерахунку щомісячного довічного грошового утримання змінною величиною є лише розмір суддівської винагороди судді, який працює на відповідній посаді. Натомість відсоткове значення розміру щомісячного довічного грошового утримання, яке обчислювалося при його призначенні відповідно до наявної у особи вислуги років, є незмінним.* Саме таким чином викладена позиція Великої Палати Верховного Суду з цього питання в пункті 33 рішення у зразковій справі від 16 жовтня 2019 року № 240/5401/18 (проводження № 11-198зai19).

За наслідками розгляду Комітет Верховної Ради України з питань бюджету прийняв рішення, що Законопроект матиме вплив на показники бюджету (збільшуватиме витрати державного бюджету, у тому числі для Пенсійного фонду України). У разі прийняття відповідного закону до 15 липня 2020 року він має вводитися в дію не раніше 1 січня 2021 року, а після 15 липня 2020 року – не раніше 1 січня 2022 року (або 1 січня наступного за цим року залежно від часу прийняття закону).

При цьому, члени Комітету відмітили, що визначені Конституцією та законами України гарантії незалежності суддів є невід'ємним елементом їх статусу та головною умовою забезпечення верховенства права, ефективного захисту прав і свобод людини і громадянина, юридичних осіб, інтересів суспільства й держави.

На підставі викладеного вище Комітет вирішив:

1. Рекомендувати Верховній Раді України проект Закону про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо місячного довічного грошового утримання судді у відставці (реєстр. № 3032 від 07 лютого 2020 року), поданий народним депутатом України Павліщем П.В. та іншими народними депутатами України, за результатами розгляду в першому читанні прийняти за основу.

2. Визначити доповідачем від Комітету з цього питання під час розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради України народного депутата України, співголову підкомітету з питань правосуддя Павліша П.В.

Голова Комітету

А. КОСТИН